

Augustin Czartoryski - Princ na kříži

2. srpna 1858 - 9. dubna 1893

Když jsem byl v roce 2013 poprvé na Špilberku v Brně, překvapilo mě, kolik bylo Poláků vězněno v devatenáctém století. Ti tam byli vězňeni za své aktivity v demokratických spolcích a národně osvobozeneckém boji. Jeden naspal krví na zeď: „Polsko, jak sladké je za tebe trpět.“ Samotný název Špilberk je odvozen od pojmenování kopce z roku 1279 jako „sub monte Spilberch“. Němečtí kolonisté ze Švábska a Porýní tak pojmenovali i hrad. Název „Spilberch“ (pojmenování pro hradní kopec, kde se střílelo na ptáka) je zmíněn i v listině krále Václava II. z roku 1300. Poté co hrad přestal být po roce 1306 sídlem Přemyslovců, začali jej později jako rezidenci užívat Lucemburkové. V dobách metternichovského absolutismu a Svaté aliance hrál však pochmurnou úlohu. Od roku 1820 se stal pouze civilní věznicí a putovali sem v okovech nejprve příslušníci italského karbonářského hnutí (1820) a pak Mladé Itálie (1833 – 1836), tj. dvou rozvětvených podzemních organizací s republikánskou svobodomyšlnou ideologií.

Mezi italskými vězni získal největší ohlas jako básník a pěvec žalářního utrpení Silvio Pellico. Dostal trest smrti, potom doživotí a po 10 letech byl propuštěn. Vězněn byl od 1820 do 1830. Jeho vzpomínky „Le mie prigioni“ – „Má vězení“ byly přeloženy do mnoha evropských jazyků a dnes patří mezi povinnou literaturu. Ta kniha vykonala pro sjednocení Itálie víc než všechny boje. Jeho bratr byl jezuitou. Po návratu z vězení Silvio Pellico bydlel s Donem Boskem pod jednou střechou, když dona Boska po kněžském svěcení zaměstnávala markýza Barolo.

Poláci tedy předstihli všechny národy počtem, výší rozsudků a rovněž i organizační zdatností a vylíčením podrobností vězeňského života. Jejich vysoký počet přiměl rakouské úřady k tomu, pro ně daly na Špilberku vystavět zvláštní vězeňské cely, tzv. „haličské křídlo.“ Tím dostal Špilberk svůj dnešní stavební ráz. V 18. století vyvrcholila v Polsku tzv. zlatá svoboda šlechty, která stavěla své zájmy nad potřeby státu. Polsko se dostalo do hospodářské a politické krize. Krize polského státu využily sousední státy - Prusko, Rakousko a Rusko, kdy v letech 1772 a 1793 odtrhly velkou část jeho území. V roce 1795 nastalo třetí dělení Polska. Polský stát zmizel z politické mapy Evropy, přestal existovat. Tragickým důsledkem tohoto stavu je i polský salesián, princ, dnes už blahoslavený Augustin Czartoryski.

Ve škole bolesti

Augustin Czartoryski se narodil v Paříži 2. srpna 1858. Jeho rodina tam byla v exilu. Byla to jedna z nejbohatších šlechtických polských rodin. Tato šlechtická rodina, spojená s historií a zájmy polské dynastie, už třicet let žila v emigraci ve Francii. Bydleli v paláci Lambert na břehu Seiny a odtamtud řídili rozsáhlou činnost mezi svými spolurodáky a evropskými vládami s úmyslem obnovit jednotu nešťastné vlasti. Ta byla rozdělena v roce 1795 mezi velké mocnosti Prusko, Rusko a Rakousko Uhersko. Princ Adam Czartoryski, aristokratická postava válečníka a muž politiky, přenechal záležitosti rodu a vlasteneckou činnost svému synu princovi Władysławovi, který se oženil 1. března 1855 s princeznou Marií Amparo Muñoz (*17. listopadu 1834 Madrid – +Paříž, 19. srpna 1864), dcerou španělské královny Marie Cristina a vévody Rianzareza. V roce 1840 Maria Amparo odešla se svými rodiči do exilu ve Francii. Princ Adam Czartoryski měl ještě dceru Izabellu (Elžbieta z Czartoryskich Działyńska - *14. prosince 1830 ve Varšavě - +18. března 1899 v Mentona - Francie). Ta se v roce 1857 provdala za Jana Działyńskiego. Manželství však bylo bezdětné.

Marie a Władysław byli tedy rodiče Augustina a jeho narození způsobilo radost mezi šlechtickými rody v Evropě. Toto narození znovu probudilo naděje poníženého a potlačovaného lidu. Křestní milost, která

sestoupila do duše novorozence 4. srpna, mu určila cestu, která nebyla v předpokladech a tužbách lidí. Princ se narodil pro školu bolesti, protivenství, samoty srdce. Nebude mít vlast ani rodinu. Celá léta bude ustavičným poutníkem, který hledá pokoj – a dnes lze říct i slávu – především vnitřní - v paláci Lambert a během pobytu na různých a malebných místech ve Francii a Itálii. Snaha o posílení křehkého zdraví dítěte a zabezpečení jeho občanské a náboženské výchovy byla taková, že jí nešlo nic vytknout a byla v souladu s domácí tradicí a požadavky téměř královského životního stavu a toužebně očekávané budoucnosti rodiny. V šesti letech, 19 srpna 1864, Augustin ztratil matku.

Když vezli tělesné ostatky matky do Sieniawy, kde má knížecí rodina Czartoryski rodinné mauzoleum, otec Władysław se ustaraně díval na syna, kterého trápil suchý dotíravý kašel. Od této chvíle bude Augustin po celý život namáhavě hledat zdraví, nikdy ho však už nenajde. Posílali ho na jemný horský vzduch, na teplý vzduch k moři, na písčnaté pláže Afriky. Střídavě studoval polský a francouzský jazyk na nejružnějších místech světa, v Pau v Pyrenejích, v Římě, v Montpellieru i v rodné zemi – v Polsku.

K prvnímu svatému přijímání přistoupil v kryptě farního kostela v Sieniawe, kde odpočívali jeho slavní předkové a jeho matka. Velká slavnost, kterou při této příležitosti připravili, mu nebyla moc příjemná. Bylo mu třináct let a Blotnickému, starému pánovi, který ho na otcův příkaz všude provázel, řekl: „Nemohli by mě nechat alespoň dnes samotného? Samotného s Pánem?“

V roce 1874 mu bylo šestnáct let, byl vysoký a štíhlý, ale kašel ho neopouštěl. Někdy sice přestal, potom se zase vrátil, aby mu připomněl, že i život prince je něčím křehkým a smrtelným.

Otec mu namísto starého pána Blotnického dal v roce 1874 za společníka Rafaela Kalinowského (*Vilnius, 1. září 1835 – +Wadowice, 15. listopadu 1907), který pro svou věrnost vlasti strávil deset let nucených prací na Sibiři, kde byl pro mnohé mučedníky andělem útěchy. Protože to byl hluboce zbožný člověk, tamní vyhnanci si zvykli modlívati: „Pro modlitby Kalinowského vysvobod' nás, Pane.“

Augustin a Kalinowski spolu prožili tři roky. Kalinowski potom vstoupil ke karmelitánům v Krakově. Dnes si ho uctíváme jako světce. (Svatořečen byl papežem Janem Pavlem II. 17. listopadu 1991)

Matka Augustinovi umřela dříve, než mohl ocenit vznešenost její duše a velikost jejího citu. Princezna Markéta Orleánská (*Paříž, 16. února 1846 – +Paříž, 25. října 1893), dcera hraběte z Paříže, uchazečka o francouzský trůn, zaujala místo jeho matky v Paláci Lambert. Princ Ladislav se s ní oženil v roce 1862 a církevní obřad byl až v roce 1872. V tomto manželství se narodili dva synové: Witold Kazimierz Czartoryski (1876 -1911) a Adam Ludwik Czartoryski (1872-1937). K Augustinovi byla nová matka velice chápavá, zvláště v rozhodujících chvílích života. Malý chlapec však nikdy nezapomněl na svoji rodičku, kterou potřeboval, aby kompenzoval častou nepřítomnost otce, která ho zbavovala důvěrností a rodinného tepla. To v něm probudilo náboženského ducha zářným a přesvědčivým způsobem.

Jednou ho domácí kaplan viděl klečet před Mariánským obrazem. „Co tu děláš?“, zeptal se ho.

Odpověděl: „Prosím Pannu Marii, aby mi dělala matku: ona ví, že moje matka mě nechala proto, aby odešla do nebe.“ Deník domácího učitele, kterým je Hypolit Blotnicki, který se o něho staral od dětství, odhaluje nedostatky věku i dobré stránky prince. Na stránkách z roku 1865 čteme: Augustin: „Sloužil jsem mši“. „Je to dobrý chlapec: nepřechovává zášť. Byl jsem to já, kdo mu lehce neodpouštěl“. „Umí rozlišovat lidi a chovat se v různých okolnostech tak, jak se to má, pokaždé když chování není dobré, není to jeho vina“. „Toto jeho napravování se je naší útěchou“. „Modlil se velice zbožně večerní modlitby, na kolenou u lůžka jako anděl“. „Duchovní četba: evangelium, katechismus velký a malý, Starý a Nový zákon, sleduje ho velice dobře“. „Během mé nepřítomnosti studoval katechismus z vlastní iniciativy.“ Strávil den, aniž by si zasloužil nějakou výtčku.“

V dubnu bdělý kronikář oznamuje, že Augustin byl přijat s rodinou na audienci u papeže Piem IX. v Římě: „Ten ho velice laskavě přijal a požehnal mu. To ráno jsem sloužil mši v katakombách svatého Claudia.“ O čtvrtém dubnu ráno pozorný kronikář poznamenává: „Ráno šel Augustin s otcem a tetou Isou (Isabelou Carztoryski, sestrou otce) na mši do katakomb svatého Kalista a byli spolu s otcem na mši. Pak šel zbytečně

do školy na gymnastiku a jízdu na koni: učitelé tam nebyli“.

Augustin velice miluje venkov, květiny, stromy, zpěv ptáků... Malá procházka po obědě a před večerní modlitbou, před čtením katechismu mu dělá dobře... Augustin se pořád těší dobrému zdraví. Pobyť v Římě mu dosti prospívá.“

Uveďme ještě dvě citace. Ta první je z 21. dubna: „Otec odjel do Paříže...“

Druhá citace je z 2. srpna: „Augustin má narozeniny. Dožil se sedmi let. Těší se dobrému zdraví. Je vysoký, silný a na svůj věk dosti inteligentní.“

Jak je vidět, zprávy o jeho dětství nám ukazují jeho povahu, náklonnosti a umožňují vidět působení milosti v jeho nevinné duši“.

Osamělé a churavé dětství

Není lehké sledovat pohyb prince vzhledem k jeho zdraví a vhodnosti léčení, která podstoupil i k politické obezřetnosti.

V roce 1867 byl poprvé v Polsku. Od roku 1868 do roku 1870 navštěvoval veřejné Lyceum Karla Velikého v Paříži. V roce 1870 - 1871 během francouzsko - pruské války se vrátil do Polska a tam pokračoval ve studiu v Krakově. Ve vlasti ho francouzský oratorián Páter Grill připravil na první svaté přijímání. To se odehrálo v kryptě farního kostela v Sieniawa u hrobů předků, začátkem září 1871. Když se vrátil do Paříže, vrátil se do Lycea Karla Velikého, střídal studium s dlouhými cestami po Itálii, Anglii a Irsku. Pak se musel stáhnout k soukromému životu. Pravidelný studentský život nebyl pro něho.

Školní rok 1873-1874 - píše jeho životopisec - strávil v Paříži, ale nenavštěvoval Lyceum. Metodické studium a školní disciplína škodily jeho zdraví. Nezaostával však na poli kultury, protože jeho otec zval do paláce Lambert největší profesory, kteří používali vyučující programy přizpůsobené fyzickým schopnostem Augustina. Umožňovaly mu pokračovat ve studiu, aniž by se přepínal.

V roce 1875 však sedmnáctiletý princ musel přerušit studia. Od té doby se jeho život stal neustálou poutí z jedné země do druhé, z jednoho klimatu do druhého, aby obnovil svoje ztracené zdraví, které nikdy nebylo kvetoucí a nemohlo se vzchopit. Aby ho Prozřetelnost v těchto letech formace posílila a povzbudila, poslala mu do cesty Jozefa Kalinowského, politického exulanta, nadšeného vlastence a nábožensky příkladného člověka. Ten byl nepřekonatelným učitelem a jistým vůdcem v křesťanském způsobu života a kandidátem svatosti.

Kalinowski se vrátil ze Sibíře, kde prožil deset let vyhnanství. S Augustinem se Kalinowski potkal v září roku 1874 v Sienawě. Přestěhoval se s ním do Paříže a později, když zanechal studia, doprovázel ho na jeho ozdravných pobytech. V paláci Lambert zjistil nový učitel, že se tam vede „spíše mnišský než královský anebo světský“ způsob života. Bylo to možné vysvětlit tím, že Augustin nejen neměl hbitost, což odpovídá povaze matky, ale ani nebylo možné u něho pozorovat vliv pařížského světa.

Kalinowski ve svých Pamětech píše, že nepřevzal zvyky cizinců: je u něho cítit přilnutí k vlasti a ke všemu, co je polské, třebaže nesdílí vášeň otce Władysława, jeho otce, sbírání starožitností. Tato náklonnost – podotýká Kalinowski – je přisuzovaná rodinnému krku, kde se dýchá přilnutí k církvi, hluboký náboženský smysl a upřímná láska k Polsku.

Kalinowski velice brzy objevil v duši svého žáka kvality a ctnosti, které ji krášlily. Na prvním místě jmenuje jednoduchost a laskavost, především ke své druhé matce a tetě Isabele. „Je to mladý člověk – říká Kalinowski - který těžce spojuje své srdce s druhými. Dokonce i ve vztahu k otci, i když ho miluje a ctí, neoddává se důvěrnostem a citovým projevům. Nejhlubší synovské projevy má k princezně Markétě, své druhé matce“.

Kalinowski mluví i o vyrovnanosti v náladě, dobrotě duše, dokonalé zdvořilosti, jeho upřímnosti, inteligenci a bystré mysli, která udivovala profesora matematiky. Dále podává Kalinowski zvláštní svědectví o jeho zbožnosti. Jeho zbožnost se projevovala prostým srdcem. V jeho povaze, na první pohled chmurné a

melancholické, se odráželo neštěstí jeho rodiny a vlasti, osamělost srdce a ducha, téměř okázalá vrozená odpoutanost od přepychu, od velikášství, od aspirací soustředěných na jeho šlechtický rod. První léta jeho života se zdála, jakoby neměla květy ani kouzlo, jako by mu nic nechybělo a jevil se jako člověk, který má dobré vztahy ke společnosti a k nejbližším.

To, co vytrpěl kvůli své vlasti, která byla v okovech, kvůli špatnému zdraví, kočovnému životu, častému odloučení od svých nejbližších, kvůli škole, nemohlo uniknout jeho domácímu učiteli. To lze vyčíst i mezi řádky v pamětech učitele. Šlechtic, a sám, to je kříž, tíha jeho mládí. Jediným světlem jeho zbožnosti byla víra. Víra mu pomáhala všechno snášet, mlčet, až skrupulosně poslechnout příkazy otce a podrobit se všem lékařským předpisům, studovat bez soutěžení, bez kamarádů a žít spolu s dospělými. To mu však nechtěně bránilo dýchat svěží a posilující vzduch mládí. Kdo nepronikl do nechtěné vnitřní tragédie prince Augustina předtím, než dovršil dvacet let, nemohl odlišit cestičku lásky, kterou ho Boží prozřetelnost připravila na heroičnost řeholního života.

Ve škole Jozefa Kalinowski

První myšlenkou Jozefa Kalinowského, po převzetí úřadu domácího učitele, bylo vytáhnout Augustina z osamělého života v paláci Lambert. Zapsat ho do nějakého institutu, který by mu nabídl příležitost setkat se s mladými lidmi jeho věku, vyměnit si s nimi znalosti a navázat přátelství, ze kterých by získal nenucenost a smysl pro život v kolektivu. Přemýšlel o koleji otců Jezuitů ve Vaugirad, ta byla v Paříži velice známa. Rozhodnutí pro tu variantu přišlo však pozdě.

Augustin, který se už nějakou dobu začal zpovídat a přistupovat k přijímání jednou za měsíc - poznamenává Kalinowski - velice rád návrh přijal. Už se to všechno mělo uskutečnit, když se náhle stalo něco nečekaného. Bylo to třeba brát jako prst Boží, jeho vůli, který to všechno zastavil. Augustin onemocněl. Objevily se problémy s plícemi. Bylo třeba zanechat Paříž a přestěhovat se do Mentone.

Po Mentone to bylo Eaux-Bonnes, mezi Pyrenejemi, a potom zvláště Davos ve Švýcarsku. Když předtím byl v protivenstvích rozčilený, teď zachoval Augustin „klid a rovnováhu“. Spíše, podle toho co říká jeho domácí učitel, tak lépe než všichni ostatní zkoumal svoji duši. Nemoc mu byla nositelkou zvláštní milosti a zdá se, že se oddal askezi, kterou už dávno začal. Kalinowski nepochybuje a vidí u něho nadpřirozené působení, práci v jeho nitru, duchovní proměnu, která se vlastně od té doby začala projevovat v duši nemocného.

S nemocí, snad je to dědictví po matce, nastoupil Augustin na úzkou cestu „která vede do života“ (Mt 7, 14). Tuto cestu si nezvolil, ale přijal ji pokorně a s plným odevzdáním. Měl úzkost z toho, aby měl vedle sebe kněze. Okamžik, když Kalinowski odcházel, byl pro něho zkouškou. Samotný Kalinowski, zatímco se připravoval ke vstupu na Karmel v Krakově 6. listopadu 1876, píše o tom princí Władysławovi: „Chvěji se při myšlence, že když opouštím Augustina, snad se vzdaluji z místa, kde mě Pán chtěl mít. Důvody, abych to udělal, jsou však takové, že neumožňují uhasit hlas, který mě již dlouho volá k řeholnímu stavu. Myslím však na Augustinovy potřeby. Spíše však obdivuji lásku k Bohu, kterou od dětství pěstuje ve svém srdci a teď ji udržuje žhavou modlitbou a přijímáním svátostí. Jsou výzvou, že pro dobro jeho duše a pro obranu Božích pokladů by bylo dobré poslat na moje místo jiného kněze.“

Je to živá Augustinova touha – naléhá Kalinowski o dvacet dní později, 27. listopadu – aby měl místo mne jiného kněze. Drtí ho myšlenka, že nebude vyslyšen. Ale neodvažuje se ho zeptat přímo, dříve než se na něho princ obrátí s návrhem.

Dále dodává: „Augustin se z Božího dovození, nachází v cizině, daleko od rodiny, bez společníků a s možností, že zůstane zbaven pomoci, kterou dává náboženství. Nikdo kromě kněze mu nemůže pomoci uspokojit jeho životní potřeby“. Augustin byl zvláště - poznamenává Kalinowski - plně závislý na mém mínění. Kalinowski se snažil cítit s Augustinem a měl ho jako svého duchovního syna.

O jedné věci však Jozef Kalinowski z pokory mlčí. Jde o jeho podíl na proměně, anebo lépe řečeno na pozvednutí Augustina. Podíl jeho učitele lze vytyšit. Ten podíl byl však pokojný. Jozef Kalinowski byl člověk, který se zabýval vznešenými věcmi, byl velice šlechetný, nadšený vlastenec, člověk vyzkoušený mnoha utrpeními. Jozef Kalinowski však byl především Božím mužem. Jeho způsob vidění a posuzování života, jeho odpoutanost od světa, touha po dokonalosti a po kněžství se nemohly uskutečnit v každodenním životě. To všechno mělo na Augustina vliv. Augustinovy touhy se v mnoha aspektech ztotožňovaly s tužbami jeho učitele.

Nepřímo nám o tom svědčí Don Barberis, který po Augustinově smrti odcestoval do Polska. Navštívil Jozefa Kalinowského, který byl v řádu Don Rafael a znal podrobnosti o Augustinově pobytu v Davosu. „V dlouhých rozhovorech, které jsem měl s páterem Rafaelem, jsem se dověděl mnoho o životě Augustina kolem sedmnáctého a osmnáctého roku věku a o jeho snaze o duchovní život, neustále kráčet v Boží přítomnosti a všechno dělat dokonale. To dělal i v celém svém dalším životě, jak to mohu konstatovat já. Od té doby prokázal služebník Boží velikou odpoutanost od pozemských věcí a bohatství, pocty a radosti tohoto světa mu nic neříkaly.“ Kromě blízkosti Kalinowského mu velice prospěl příklad svatého Aloise a jeho spolurodáka svatého Stanislava Kostky. V citovaném dopise z 27. listopadu 1876 Kalinowski informuje prince Ladislava takto: „Před polednem a po obědě čteme životopis svatého Stanislava Kostky a svatého Aloise Gonzaga“. V pamětech poznamenává: „Poslední vnitřní krize Augustina proběhla v Davosu, kde jsme obvykle večer četli spolu nějakou knihu. Životopis svatého Aloise od pátera Ceparri mu poslali z Itálie. Tento životopis mu pomohl na cestě ke svatosti – měl rozhodující vliv na Augustinův duchovní pokrok a otevřel mu nejlhčí cestu ke spojení s Bohem“.

V mlčení a v ústraní švýcarských hor, učitel a žák, dvě spřízněné duše milostí, se spojily pojátkem ctností a snahou o dokonalost. Odloučení podpořilo jednoho, aniž by se úzkostí chvěl o druhého. Pro Augustina však řeholní život zůstane něčím vzdáleným.

Na cestách ducha

Učitel a žák se od sebe odloučili v přístavu La Havre v červenci roku 1877. Josef Kalinowski se vydal na cestu do Rakouska a Polska. Augustin odjel do Astarie, kde byl hostem španělského krále, který ho měl rád. Ve výslechu svědků v procesu svatořečení jeho dva bratrance o něm mluví s živým obdivem. „Přítahoval naši pozornost - říká jeden z bratranců - svojí zbožností. Bylo to pro nás povzbuzením vidět osmnáctiletého mladíka každý den při mši ministrovat a meditovat před křížem“. „Byl velice zbožný - potvrzuje další bratranec: Bylo vidět, jak každý den medituje, velice často se zpovídal a přistupoval ke svatému přijímání. Pozoroval jsem, že s velikou láskou jednal s těmi, kteří mu měli sloužit, ale i s obyčejnými lidmi. Nikdy si na nic nenaříkal. Všichni ho měli velice rádi.“ Na podzim byl Augustin v Davosu s novým učitelem, jmenoval se Don Kubowicz. Princ Ladislav pochopil a přijal jeho požadavek, aby měl přítele a vůdce kněze. Toto mu dovolovalo uchovat si duchovní nadšení a duchovně růst také uprostřed recepčí a večírků, tanečních setkání, které mu nabízela společnost, která se tam v zimě sešla. 16 ledna roku 1878 píše otci o slavnostech, kterých se zúčastnil, protože to bylo vhodné a z jeho strany to byl projev laskavosti, toto: „Přiznám se Vám, že jsem z toho všeho unavený. Jsou to zbytečné zábavy a vyvolávají tíseň. Jiná potíž je v tom, že na všech banketech se musím se všemi poznat. Naštěstí zítra začínáme s vyučováním, a tak se život vrátí do pravidelného rytmu jako dřív.“

Jak je vidět, že i když ještě nesměřoval k zasvěcenému životu a ke kněžství, tak se nezajímal o svěťácký a zábavný život. Tento svěťácký život ve skutečnosti nikdy ani nebude milovat, ani ho nebude lákat. Jeho zdraví ho vždycky bude vést k tomu, aby se měl na pozoru. Pobytu v Alpách a ve vysokých horách se budou střídát s pobytu v zemích, kde je teplo. V roce 1878 a 1879 byl v Arcireale na Sicílii, 1880 v Alžírsku a 1881 v Egyptě.

Lze říct, že Augustin cestoval a pečoval o své zdraví podle lékařských předpisů, protože to otec chtěl. Otec měl pořád úzkost o zdraví svého prvorozeného. Bylo to však i jeho veliké pokání, jeho skutečná Kalvárie.

Poslušný a mlčenlivý jako ovečka jdoucí na porážku, bez netrpělivosti a vzpoury se skláněl před Prozřetelností a ať byl kdekoli, udržoval si svůj zbožný a usebraný styl. Don Ondřej Swiada o tom svědčí toto: „Na cestách byl jeho život stejný, podle pravidel, která měl s pevným programem pro léčebné procedury, pro fyzické cvičení, studium a modlitbu. V Davosu například dostal od místního biskupa dovolení, aby mohla být sloužena u něho v soukromí mše, takže na ní každý den ministroval a velice často přistupoval ke svatému přijímání“.

To, co nejcennějšího Augustin při hledání dokonalosti dostal, bylo, že v Paříži měl jako duchovního vůdce jezuitu pátera Pitota. Tomu každý měsíc písemně podával zprávu o svém vnitřním životě: Takové zprávy - poznamenává životopisec - byly tak upřímné, tak bohaté, prosté a ryzí, že ukazují jeho vnitřní nevinnost. Páter Pitot zůstal udiven nad tím, co už milost u prince vykonala.

V archivu rodiny Czartoryski v Krakově byly nalezeny dva dopisy od pátera Pitota. Jeden byl z roku 1878 a druhý z roku 1879, když byl Augustin na Sicílii. V prvním dopise Augustin píše: „I když pokračuji ve studiu, snažím se posilovat organismus, žít svou duši zbožností podle okolnosti času a místa. Každý týden přistupuji ke svatému přijímání a každý den se modlím dva desátky růžence, potom je malá meditace ráno a malá četba večer. To všechno může stačit. Až skončí Myšlenka na den a Rok Panny Marie, uvidíme, čím ji nahradit. Doufám, že se znovu uvidíme v Paříži, a tak budu moci mluvit přímo a ne písemně“. V druhém dopise páter Pitot odpovídá na otázky, které mu Augustin položil, a snaží se mu vštípit, že je záslušnější „dělat gymnastiku a hygienické procházky, než studovat“. To chce poslušnost. Chválí ho, že si vyhradil v denním programu čas na pobožnosti. Dále povzbuzuje Augustina, aby žil v pokoji a v radosti, a že má sledovat cestu, která vede k tomu, k čemu nás směřuje Prozřetelnost. Co tím mínil, není lehké říct. Řeklo by se, že když znovu mluví, mluví o povolání. Toto téma se však v životě Augustina mělo otevřít jako večerní květ ve světle a teple Dona Boska.

Setkání v roce 1883

Don Bosco během svého dlouhého pobytu v Paříži v roce 1883 byl pozván princeznou Markétou z Orleansu, druhou matkou Augustina, na návštěvu. 18. května 1883 se Don Bosco vydal do paláce Lambert a v soukromé rodinné kapli sloužil mši. Na této mši bylo sedm princů, jeden z nich byl hrabě z Paříže, bratr princezny Markéty. U oltáře mu ministrovali princ Ladislav a Augustin. Všichni přijali z rukou Dona Boska svaté přijímání a dostali požehnání, po kterém toužili.

Když se Augustin s Donem Boskem setkal, bylo mu tehdy 25 let, tak se pokoušel se vyřešit svoji budoucnost. Toto setkání bylo velice srdečné. „Je to už dlouho, co si přeji vás poznat, princí“, řekl Don Bosco Augustinovi. Bylo to, jako kdyby měl vůči němu splnit nějaké poslání, a ten se na něho díval jako na poslaného nebem. Neexistuje důkaz, že by mezi nimi nastala výměna důvěrných sdělení. Don Barberis (první novicmistr kongregace) se domnívá, že slyšel od Dona Boska, že od toho dne Augustin mluvil o povolání. Je pravděpodobné, že myslel na vnitřní úzkostné stavy prince, který žil v nejistotě, na jakou cestu se vydat, a na důvěru, kterou mu v srdci probudila přítomnost Božího muže. Byly to však jenom náznaky. Na audienci tak časově omezené a v tak vysoké společnosti jakou byl rod z Orleansu, to bylo nemožné. Princové se ani mezi sebou nebavili o soukromých a důvěrných věcech.

Od toho dne však Augustin viděl ve skromném knězi, kterého mu Pán postavil do cesty, otce své duše a své budoucnosti. Už ho nic nemohlo oddělit od tohoto člověka ani od jeho díla. Tomu, kdo znal Augustina bez předsudků a bez ambicí, bylo jasné, že není nakloněný k tomu, aby založil rodinu, a téměř pohrdal představou být prvním dědicem a pokračovatelem rodu.

V roce 1882 dostal Augustin nabídky k manželství. Z úcty k otci a podle etikety svého stavu - jak to vypráví Don Swida - Augustin neprojevil vyložený zájem o dotyčné dívky a ještě menší zájem projevil o to, aby převzal nějaký závazek k nim. Augustin cítil, že nemá povinnost svázat svůj život s osudem vlasti a rodem Czartoryski: měl před očima mnohem vznešenější ideál, sen, který nebyl z tohoto světa a který by ti, co mu

byli blízcí, nemohli pochopit.

Je jisté, že po pařížském setkání v roce 1883 Augustin nejen že cítil zesílenou náklonnost řeholnímu stavu, ale měl i jasnou cestu, kterou měl ujit; stát se salesiánem, stát se synem Dona Boska.

Sotva mu to otec dovolil, šel do Turína proto, aby se setkal s Donem Boskem a dostal od něho radu.

Zúčastnil se různých duchovních cvičení pod vedením Dona Boska. Rozhodl se bydlet v oratoři, kde bylo mnoho těžkostí a scházelo pohodlí. Don Bosco byl krajně opatrný a rozvážný: povzbuzoval ho k dobru, k pěstování ctnosti, ale nepronášel rozhodující slovo.

V roce 1886 se princ Władysław vyjádřil, jaké má úmysly s Augustinem. Don Bosco Augustinovi řekl, aby „udělal to, co chce otec“. Otec ho chtěl mít ve světě. Don Bosco však otci ještě dodal: „Doufám, že když se Boží vůle ukáže jiná, než to co chce Vaše excelence, nebudete se jí protivit.“

V dubnu roku 1887 překonal Augustin všechny překážky, které mu kladl otec, který ho marně chtěl uvést do světa šlechty s nadějí, že nakloní jeho srdce k lidskému srdci. Augustin se vrátil do Turína, vykonal si ústraní a opakoval naléhavou prosbu, „aby byl ihned přijatý do Kongregace“. Don Bosco se musel odebrat do Říma na posvěcení kostela vystavěného ke cti Nejsvětějšího Srdce. Augustin tam jel také, vymohl si audienci u papeže Lva XIII. a jako syn mu vyložil problém svého svědomí a neústupnost Dona Boska. Papež tento rozhovor uzavřel slovy: „Vraťte se do Turína - Don Bosco se po slavnosti posvěcení vrátí do oratoře - řekněte Donu Boskovi, že papež chce, aby vás přijal mezi salesiány. Buďte vytrvalý a modlete se.“ Ohledně těžkosti ze strany příbuzných se Lev XIII domníval, že na prvním místě je třeba konat vůli Boží. Veliká bitva byla vyhraná.

Ve stavu dokonalosti

13. června roku 1887 informuje Augustin Dona Boska jako svého duchovního vůdce z Paříže o tom, co jeho příbuzní dělají proti jeho plánům. Tím však neztrácel odvalu. „Jsem rozhodnutý - píše - konat vůli Boží a jít za svým povoláním. Mám v úmyslu přijet do Turína, sotva budu moci. Přijedu na konci července, potom, co vyřídím vzdání se nástupnických práv ve prospěch svých nevlastních bratrů.“ Když přijel, byl poslán do San Benigno Canavese na krátký aspirantát a začátek noviciátu.

15. srpna 1887 se v dopise svěřil tetě Matce Marii, karmelitce v Krakově: „Zdá se mi, že jsem volán stát se knězem a spíše vstoupit do Kongregace, než se stát diecézním knězem. Myslím si, že moje povolání je být mezi salesiány.“ Dále dával vědět, že rodinné nebe nebylo jasné: „Zítřka spolu s ostatními začínáme duchovní ústraní: v této době jsou přijímáni novicové. Doporučuji se vašim modlitbám i modlitbám všech matek na ulici Labzowská. Bude však lépe, když nebudete mluvit o mém ústraní, snad kromě otce Rafaela, (Kalinovský), nikomu jsem o tom nepsal.“

Kostky byly vrženy a už nikdo by našeho blahoslaveného neodtrhl od salesiánského povolání. V listopadu mu Don Bosco, teď už na konci svého života, poželal kleriku. Od toho okamžiku, vzhledem k jeho stavu a vzhledem k jeho věku 29. let, byl nazýván Don Augustin. Mohlo se o něm tvrdit, že se vzdal poct, pohodlí a vysokého postavení ve světě a zvolil si chudobu. „Den v tvých nádvořích je lepší než tisíce jinde; raději chci stát před prahem domu svého Boha, než prodlévat v stanech svévolnosti,“ (Ž, 84, 11). Heroické bylo i zvolení salesiánské společnosti, která byla na svém začátku, i v cizí zemi a bez lichotivých předpokladů a se srdcem, které potřebovalo zdraví. To bylo obnoveno, ale pořád ohrožováno nevyčerpatelnou nemocí, která ho sužovala od dětství. Jeho ctnosti byly zralé, toužil po dokonalosti, rád se tajně umrtvoval, to všechno oživovalo jeho jednání, to vše se ukazovalo od začátku jeho řeholního života.

Do noviciátu v San Benigno vstoupil jako člověk, který nemá pochybnosti a nejistoty o životě, který právě začíná. Do rukou Dona Barberise, představeného a novicmistra, chce svěřit hodinky, nějaký vzácnější předmět a peníze, které měl v tašce. Spíše prosil, aby byl zařazen do „společného života“, který se mu stal největším pokáním. U něho to znamenalo totální převrácení návyků. Toto tvrdí Don Barberis ve svých prohlášeních. Říká toto. „Byl zvyklý vstávat pozdě, bylo pro něho bolestné přizpůsobit se společnému

vstávání, ale zvykl si rychle a dobře. Byl velice pomalý, musel se velice snažit, aby přišel včas na meditaci a na jiné akce v noviciátě. Doma měli velice vybranou kuchyň a tak mu nebylo lehké přizpůsobit se chudému společnému jídelnímu lístku, a přece to nejenom přijal, ale měl i z toho radost a byl spokojený. Ke svým spolunovicům se choval velice zdvořile, mile a byl ohleduplný. Snažil se vytušit, co se jeho společníkům líbí, a vyhovět jim. Dokonce se snažil i přizpůsobit se jejich zábavám, hrál si s nimi i spolu s nimi běhal.

„Viděl jsem, jak se stále snaží neustále zúčastňovat společného života a všem projevovat lásku – uzavírá Don Barberis – udělal jsem si o něm mínění, že by z něho mohl být jednou světec“. Jednalo se o svatost s hlubokými kořeny, která zářila jako poledne, zvláště vynikal hlubokou pokorou a zachováváním pravidel a zbožností, která se projevovala obětmi.

Obránce povolání, které nikdy neprohrál

Augustin Czartoryski byl mírné a laskavé povahy, ukázal se také jako člověk pevný, když měl odporovat zlu a když bránil své povolání k salesiánskému povolání. Když složil věčné sliby 2. října roku 1888 do rukou blahoslaveného Michala Rua, nástupce Dona Boska, zůstal v domě v Turíně-Valsalice, kde strávil také určitý čas noviciátu. Byl ihned přijat na teologii, kterou vedli profesori Don Pisceta, Don Ottonello, Don Bonora, Don Cinzano, Don Grabelski. Don Pietro Ricaldone, který byl jeho spolužák v letech 1889 - 1890: „Princ seděl v první lavici vpravo, před mnou. Pamatuji si, jak byl pozorný, s jakou pozorností sledoval přednášky. Bylo možné pochopit, že studium teologických oborů a tajemství víry, kromě důvodů poznání a formace, bylo také potravou pro jeho duchovní život. Můj osobní dojem je, že princ Czartoryski měl andělskou duši. Jeho chování, osobní zralost, rezervovanost v jeho pohledu, kontrola nad jeho projevy, to všechno vyzařovalo čistotu. Toto bylo obecné přesvědčení o něm. Když jsme ho viděli ve společnosti klerika Ondřeje Beltrami, přišla nám spontánně na mysl myšlenka: „Podívej se, dva závodníci o svatého Aloise.“

Mezi dvěma spolubratry se vytvořilo opravdové pouto duchovního přátelství, které mu umožnilo spíše letět než kráčet v nadšení. Byla to dvojčata, i když povahově, výchovou a kulturou byli velice rozdílní. U jednoho i druhého láska k Bohu byla na prvním místě, a tak mohli absolvovat vznešený závod ve ctnosti. Typickým příkladem bylo léto roku 1889, kdy princ onemocněl. Bylo nutné ho umístit na pohodlnějším místě a měli mu posloužit lidé, ke kterým měl přátelský vztah. Beltrami, jak si to pamatují ti, kdo tehdy tam byli, byl hrdinou a zároveň i obětí této služby a nakonec láska k Bohu se u obou rozhořela tak, že spálila jejich srdce.

Důkazem toho je i to, co sám Don Beltrami popisuje v jednom svém dopise o princi: „Proto, abych si uchoval spojení s Bohem, naučil mě mnoha střelným modlitbám v němčině a také krátkou formuli duchovního svatého přijímání: rozuměli jsme si tak, že když čas od času začal jeden střelnou modlitbu, druhý ji skončil. Když jsme byli spolu, on nenechal uplynout pět minut, aniž by nezačal nějakou střelnou modlitbu, i když jsem já na to zapomněl. I když to bylo v cizím jazyce a nikdo jí nerozuměl, modlil se je i v přítomnosti druhých“. Tak se dva mladí lidé, kandidáti kněžství a utrpení, kteří se strávili na obětním oltáři, kteří se zrcadlili jeden v druhém a soutěžili v horlivosti, připravovali na salesiánský život úplně v kontrastu s přirozeností svého povolání v bolestné a osamělé nečinnosti, která se mohla stát plodným cvičením apoštolátu.

U Augustina Czartoryski je třeba ještě mluvit o mučednictví srdce. Ke zlu, které jitiřilo jeho duši a které snášel až do konce heroicky, se ještě přidalo pronásledování ze strany rodiny, které mělo za cíl jeho odchod ze salesiánské kongregace. Termín „pronásledování“ je použit Donem Barberisem v procesu blahorečení. Když vyšly najevo podrobnosti, které ho trápily a které objevily v dokumentech při blahorečení, tak člověk zůstává v úžasu.

Nemocný a sám, uměl Augustin odolávat pevně, tato pevnost pocházela ze šlechtictví, které měl v krvi, z jeho víry a z jeho velice živé lásky k Donu Boskovi. Tato láska se některým lidem jeví, jako by měla některé podivné prvky magického účinku, mohla být jistým znamením, že nemá povolání. Byla tam dokonce žádost o odvolání. Dokonce kardinál Parocchi byl požádán, aby použil svůj vliv a dostal Augustina od

salesiánů, napsal to v prosinci 1890: „Mluví se dokonce, jako by to byla pochybná touha, toto moje povolání stát se salesiánem: mluví se stále častěji, že jsem byl donucen vstoupit k salesiánům. Dovolte mi prohlásit Vaše Eminence, že mi je už víc než třicet let a proto se domnívám, že mohu chápat, jaká jsou moje práva a moje pochybnosti. Ne slepě, jak se obvykle tvrdí, jsem vstoupil do salesiánské kongregace, a tím ještě méně jsem se v tom nechal ovlivnit druhými. Měl jsem rád Dona Boska, ještě když žil, a začal jsem si vážit jeho instituce už od doby, kdy jsem měl to štěstí potkat ho v Paříži. Mnoho let jsem myslel na to zvolit si toto povolání a po dlouhou dobu jsem žádal o to, abych byl přijat mezi salesiány: až po naléhavé prosbě se Don Bosco rozhodl připočíst mě ke svým synům. Po noviciátu jsem já sám, v plné svobodě, chtěl udělat sliby a udělal jsem to s velikou radostí v srdci. Od tohoto dne, tím, že žiji v Kongregaci, mám veliký pokoj v srdci a děkuji Pánu, že jsem mohl poznat salesiánskou společnost a že mě do ní povolal.“

Představení na mě nevyvíjeli žádný, ani morální nátlak, ani se nesnažili mě ovlivňovat v tom, co jsem dělal. Všechno jsem to udělal spontánně, ale musím dodat, že salesiáni se od začátku stavěli proti mému přání. Nechtěli mě za žádnou cenu přijmout. Radili mi, abych vstoupil do jiného institutu a jenom na mé vytrvalé klepání mi bylo otevřeno. Považuji proto za zvláštní milost od Pána to, že jsem členem Kongregace salesiánů. Jsem přesvědčen, že žiji tam, kde mi to určil Pán... Děkuji Vaší Eminenci za dobrotu projevenou dopisem adresovaným Donu Ruovi. Ach, jak tento dobrý Otec důstojně reprezentuje Dona Boska! Je to k mému duchovnímu dobru. Neušetřil mě ničeho kvůli mé nemoci. Děkuji Pánu za tolik dobroty a prosím vaši Eminenci, aby mi pomáhala děkovat Pánu stále víc.“

Je to snad nejkrásnější projev Dona Augustina: průzračný odraz jeho silné víry, jeho stále snahy v konání dobra, vědomé rozvážnosti, se kterou jednal, aby mohl žít salesiánský život, jeho něžné lásky k Donu Boskovi a k představeným. Je to neodvolatelný výraz jeho touhy vzdát se přepychu a rodiny. Jeho jméno mělo figurovat ne mezi mocnými tohoto světa, ale v zástupu šťastných milovníků kříže. Byla pravda to, co před slavným dopisem kardinála Parocchi napsala jeho teta svému bratru, princovi Ladislavovi, že Augustin „chtěl zůstat salesiánem víc, než kdyby měl přestat existovat“. Proto je třeba si položit otázku, jestli bylo třeba jít až tak daleko a „odmítat mu nejvyšší radost zemřít jako salesián, když proto obětoval rodinu, pohodlí, život.“

Kněz a oběť

Princ Ladislav nebyl odzbrojen. Na jedné straně požadoval, aby o jeho syna pečovali tak, jak to vyžadovalo jeho zdraví. O toto se Kongregace snažila s mateřskou jemností. Na druhé straně se pokoušel zabránit, aby se Augustin definitivně zavázal kněžským svěcením. V určitém období, není lehké to upřesnit, ale bylo to určitě mezi rokem 1885 až 1888, jeho druhá matka Markéta z Orleans, s pocitem hořkosti a přemýšlením o tom, o čem se mluvilo doma, napsala Augustinovi: „Pro nás jsi uzavřenou kapitolou“. Ve skutečnosti to nebylo nic jiného, než to, že Augustin byl záležitostí záhadnou a tajemnou, a tak byl zdrženlivý. Toto pramenilo z obdivu a úcty k rodičům: jeho úmysly byly prubířským kamenem – nescházela však příležitost poznat jejich rozhodnost. Augustin byl chápán a podporován předtím, než se stal řeholníkem, i tehdy, když se blížilo jeho kněžské svěcení. To však naopak scházelo, když ho fyzické utrpení přivedlo k tomu, že musel pobývat na ligurské riviéře. Musel prožít drásající utrpení nepochopení od otce a mlčky bojovat o svůj kněžský ideál. Připraven v tavícím kelímku tolika utrpení a trpkosti ještě dříve, než byl tím, který se obětoval. Augustin byl 2. dubna v roce 1892 vysvěcen na kněze, v San Remo, Monsignorem Tomasso Reggio, biskupem v Ventimiglia.

Ten, kdo by považoval zlo za osudové, negoval by tuto vyvolenou duši, která dospěla až na vrchol Kalvárie, negoval by i to, že pro něho bylo útechou sloužit mši ještě před smrtí a být obětí spolu s Božským Vykupitelem? Na obrázku na památku si můžeme přečíst: „Den v tvých nádvořích je lepší než tisíce jinde; raději chci stát před prahem domu svého Boha, než prodlévat v stanech svévolnosti, blaze těm, kdo bydlí ve tvém domě, mohou tě zde vždycky chválit.“ (Ž 84, 1- 5). Byl to triumfální hymnus vítězného povolání Augustina Czartoryského. Jediná mše, ale knězem je na věky. Princ Władysław ani teta Isa se svěcení nezúčastnili. Celá rodina se pak shromáždila v Mentone 3. května. „Slavil jsem mši v přítomnosti tatínka,

maminky, Vitolda (nevlastní bratr), tety Isy v červnu – Matce Saverii – a podal jsem jim svaté přijímání,“ napsal náš blahoslavený Augustin.

Bylo to mlčenlivé smíření, které přikazovalo princovi Ladislavovi definitivní vzdání se snů, které tvrdošjně pěstoval a bránil. Bylo to mlčenlivé smíření se salesiánskou kongregací zodpovědnou za to, že sebrala naději rodině Czartoryski a Polsku.

Na sklonku života

Kněžský život Dona Augustina trval jeden rok. Kardinál Cagliero, který zkoušel vícekrát našeho blahoslaveného Augustina z teologie, shrnul všechno na sklonku jeho života takto: „On už nebyl z tohoto světa. Jeho spojení s Bohem, jeho shoda s tím, co je Boží vůle v době, kdy se jeho nemoc zhoršila, jeho touha ztotožnit se s Ježíšem Kristem v utrpení a v zármutcích, ho učinily hrdinou v trpělivosti, v pokoji, v bolesti a v lásce k Bohu“.

Také Don Barberis prohlašuje: „Když jsem ho navštívil v Alassio, kde strávil poslední měsíce, zdálo se mi, že v něm vidím člověka, který už nebyl z tohoto světa: zdálo se, že se země dotýká špičkami svých nohou, ale v jeho řeči a jeho životě nebylo už nic jiného než Bůh“. Večer 9. dubna 1893 byla sobota po Velikonocích, don Augustin umírá, na selhání srdce. Don Camillo Ortúzar, který se o něho staral, poznamenává: „Seděl na pohovce Dona Boska, už dva dny nesloužil mši, jenom dostával svaté přijímání, a nic nezměnil ve způsobu svého života...“ „Jak krásné Velikonoce“, řekl v pondělí, aniž by si představil, že poslední den oktávy bude slavit na věčnosti.“

Bylo mu třicet pět let. Jeho ostatky byly převezeny do Polska a pohřbeny v kryptě farnosti Sieniawa vedle rodinných rakví. V Sieniawa byl u prvního svatého přijímání. Na něho můžeme použít slova Písma svatého: „Blaze bohatému, který zůstává bez úhony a za zlatem se nepachtí“ (Sir 31, 8).

„Jeho jméno není určeno k zapomenutí.“

Jan Pavel II. v lednu roku 1979 prohlásil ctnosti prince Czartoryski za hrdinské a 25. dubna 2004 ho prohlásil za blahoslaveného.

(zpracoval Janko Ihnát, SDB)